

Ключевые слова: *родительство, ответственность, ответственное родительство, моральная готовность к выполнению родительских ролей, педагогическая культура родителей, родительские роли.*

Smalko Oksana, Bartkiv Oksana. Sukhomlynskii's views on the process of forming responsible parenting for young generation. *In the article the views of V. Sukhomlynskii on problems of forming responsible parenting for young generation are analyzed. The main idea of family life, as V. Sukhomlynskii believed, is the upbringing of children and the main objective of school in this context is preparation of schoolchildren to play roles of husband and wife, father and mother, parents and children. Also, V. Sukhomlynskii's basic views on forming responsible parenting are outlined. It is stated that, to the scientist's mind, parenting can only be responsible under the following conditions:*

- *boys and girls are ready to start a family. Moral willingness of young couple to play the roles of parents received his special attention;*

- *it is understood the meaning of the word 'responsibility' itself, which scientist stated to be an integral characteristic of personality that combines sociability and willingness to be responsible and carry it through. Responsibility is declared to be a personality problem, hence it means the ability of a person to form its own moral duties, to demand them being carried through, to do self-assessment and self-control. The distinguishing feature of responsibility is reported to be the ability to form moral duties individually, to demand them being completed, to do self-assessment and self-control;*

- *responsible attitude to the parents roles, developing obeisance to mother and father. Majority of V. Sukhomlynskii's works is dedicated to the social importance of developing obeisance to mother. Great role is played by father, as he is breadwinner, guardian of family honour and stability; it is of person of high responsibility feeling, a wise and decent person. Moral duty and responsibility of a man demand him to provide for a family;*

- *educational culture of parents being formed as a special ability of parents to be sympathetic to children, possess not only psychological and educational knowledge and skills, but also 'rich source of feelings'. One of the reasons why children are neglected and why they commit crimes is blamed on low level of parents' educational culture, proved with the fact, that many parents don't know how to educate children properly, how to form their character, views and habits.*

Key words: *parenting, responsibility, responsible parenting, moral willingness to play parents' roles, educational culture, parents' roles.*

Стаття надійшла до редколегії 10.12. 2018 р.

УДК 37.013.77:502.51-053

Руслан Сопівник, Надія Діра

Національний університет біоресурсів і природокористування України (Київ)

АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ “ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ” В КОНТЕКСТІ ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЖИВОЇ ПРИРОДИ УЧНІВ СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті подається сутнісний аналіз поняття “педагогічні умови”, а також визначаються особливості реалізації педагогічних умов у контексті екологічної виховної роботи закладах освіти із учнями середнього шкільного віку. Обґрунтовується вплив педагогічних умов на виховання у учнів ціннісного ставлення до природи та шляхи впровадження психолого-педагогічної основи формування екологічної культури. Показана алгоритмічність досягнення виховних цілей екологічної освіти в школі як пріоритетних напрямів, що відіграють вирішальну роль у формуванні системи моральних цінностей. Розкривається зміст поняття «педагогічні умови» екологічного виховання учнів у його послідовному і логічному розгортанні. Вказується, що екологічна навчальна програма базується на системно-ціннісному, особистісно-орієнтованому, суб'єкт-суб'єктному, діяльнісному, акмеологічному підходах. Зауважується, що реальна та психологічна готовності особистості до вирішення екологічних проблем формуються насамперед під впливом педагогічних умов. Пропонуються до розгляду розробки практичного аспекту в даній проблемі та шляхи досягнення в вихованні норм екологічної поведінки.

Ключові слова: *педагогічні умови, екологічне виховання, екологічна освіта, жива природа, ціннісне ставлення, інформаційні технології.*

Актуальність (Introduction). До однієї із найактуальніших проблем сьогодення, що торкаються кожного мешканця планети й від якого залежить майбутнє людства, слід віднести проблеми екологічні. Сутність сучасної екологічної кризи полягає у недалекоглядному, нерозумному, необґрунтованому ставленні людини до природи. Для того,

щоб людське суспільство мало змогу урозуміти проблем довкілля, закони існування та гармонійного розвитку людини у біосфері, необхідна чітка система відповідної освіти. Спираючись на культуру, саме освіта формує основу духовності та моральності людини. Великою мірою, успіх екологічного виховання залежить від врахування та дотримки певних педагогічних вимог. У сфері освіти особливої уваги привертає напрямок з використання новітніх інформаційних технологій з метою підвищення якості навчання та виховання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Аналіз наукової літератури свідчить про те, що проблема сутнісного та змістового аналізу поняття педагогічних умов розглядається вченими з різних аспектів. Так, дослідження педагогічних умов як теоретичної основи становлять наукові положення сучасної педагогічної науки у працях А. Алексюка, А. Дьоміна. Проблемою застосування інформаційних технологій у навчальному процесі навчальних закладів займалися Р. Гуревич, В. Клочко, М. Козяр, В. Монахов, В. Стрельников, Н. Тверезовська, А. Денисенко. Детально визначили та проаналізували досліджуване поняття Н. Тверезовська та Л. Філіппова в статті “Сутність та зміст поняття “педагогічні умови”.

Мета (Purpose) статі полягає у теоретичному аналізі сутності поняття педагогічних умов у контексті організації виховання ціннісного ставлення до живої природи учнів засобами сучасних інформаційних технологій середнього шкільного віку.

Методи (Methods). У процесі дослідної роботи застосовано комплекс методів науково-педагогічного дослідження, зокрема аналіз, синтез, порівняння, систематизація та узагальнення праць дослідників та досвіду екологічного виховання школярів старшого та середнього віку.

Результати (Results). Спираючись на визначення тлумачного словника української мови, умова – це “необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого небудь або сприяє чомусь” [1]. До умов зазвичай відносять зовнішні і (або) внутрішні обставини, те, від чого що небудь, залежить [2]. Отже, без наявності таких обставин бажане явище виникнути не може.

Розкриваючи зміст поняття “педагогічні умови”, логічним є твердження, що мова йде про обставини, пов’язані з організацією навчально-виховного процесу у закладі, з тим зовнішнім навчально-виховним середовищем, у якому відбувається пізнавальна, навчальна, науково-дослідницька і виховна діяльність учнів, спрямована на виховання в них насамперед екологічних знань, умінь і навичок, розвиток їх світоглядної культури, екологічної компетентності тощо.

Аналізуючи наукові джерела, можна впевнено вважати, що педагогічні умови – це зовнішні обставини, які забезпечують функціонування та розвиток процесу, що вимагає певного упорядкування – організації. Організація – це процес досягнення визначеності в зовнішніх і внутрішніх відносинах систем, яка необхідна для забезпечення стійкості цих складових [3].

Отже, нами визначено педагогічні умови, як особливості організації виховного процесу у закладі освіти, що детермінують результати екологічного виховання, освіти та розвитку особистості учнів, об’єктивно забезпечують можливість їх досягнення [4].

У сучасній педагогіці виділяється кілька рівнів педагогічних умов. Із яких, перший рівень педагогічних умов – це особистісні характеристики учнів, які детермінують успішність протікання виховного процесу. Другий рівень педагогічних умов це безпосередні обставини реалізації процесу виховання – власне класичні педагогічні умови:

- зміст та організація діяльності учнів;
- міжособистісні відносини, спілкування між собою;
- відносини педагогів з учнями; адаптація учнів до нового освітнього середовища та ін. [5].

У ході дослідження нами встановлено, що саме другий рівень педагогічних умов являє собою свого роду проекцію обставин виховного процесу на суб’єктивний світ вихованця. Тобто, в якості педагогічної умови може розглядатися суб’єктивне сприйняття учнем

виховної діяльності. Визначальним стає підготовленість особистості учня до вирішення поставлених завдань, його внутрішня мотивація та система ціннісних орієнтацій.

Тому визначення педагогічних умов екологічного виховання здійснювалося нами на основі ознайомлення з теоретичними даними з наукових джерел, узагальнення передового педагогічного досвіду, Це, зокрема, такі умови:

- комплексний підхід до вивчення природи, з використанням міжпредметних зв'язків; єдність дій усього педагогічного колективу школи в екологічному вихованні учнів.

- врахування вікових, індивідуально-психологічних особливостей школярів, їх пізнавальних можливостей в процесі екологічного навчання і виховання; вибір оптимальних форм, методів і прийомів екологічного виховання;

- організація безпосередньої діяльності учнів по охороні та поліпшенню природного середовища своєї місцевості під час навчальної та суспільно корисної праці.

Досягнутий рівень мети та виконання завдань виховання, динаміку особистісного розвитку учня, його соціальний інтелект та екологічну активність, рівень його особистих зусиль з досягнення екологічних знань, умінь і навичок, зміни професійної компетентності педагога та його ставлення до роботи й вихованців, упровадження й використання сучасних педагогічних технологій слід розглядати, як результати та якість виховної діяльності [6].

Спільними показниками якості екологічної виховної роботи можуть бути рівні:

- виховного процесу як результату педагогічної діяльності;

- вихованості, особистісних рис і екологічних здібностей учнів;

- правового, кадрового, науково-методичного, матеріальнотехнічного, фінансового забезпечення процесу виховання;

- готовності до екологічної діяльності;

- професійної компетентності та готовності педагогів до виховної діяльності [7].

У ході дослідження нами було з'ясовано, що для підвищення якості організації екологічної виховної роботи у закладі освіти сприятимуть сукупність таких педагогічних умов, як, наприклад:

- сформованість мотиваційної основи активної екологічної виховної діяльності учнів;

- забезпечення активною та креативною діяльністю шляхом впровадження особистісно орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів;

- використання педагогічної рефлексії вчителем; наявність алгоритму у діях вчителя;

- діагностика ефективності екологічного виховання тощо [8].

Користуючись емпіричним методом експертної оцінки Теслюк В. М., кандидата псих. н., доцента кафедри педагогіки НУБіП України та Ковальчук Т. І., к.п.н доцента кафедри педагогіки, ми відокремили низку педагогічних умов організації екологічної виховної роботи у закладах освіти, а саме:

1. Формування готовності педагогів до створення й упровадження нового інформаційно-програмного забезпечення, зокрема, для викладання дисциплін природничого циклу та змістовної гурткової роботи з учнями з проблем виховання ціннісного їх ставлення до живої природи.

2. Створення теоретико-методичних засад системи підготовки вчителя до інноваційної діяльності в умовах застосування засобів інноваційних технологій (сучасних інформаційних технологій) навчання екологічної грамотності і культури учнів середнього шкільного віку.

3. Необхідність залучення учнів середнього шкільного віку до позакласної роботи із використанням видів і форм роботи із дослідження живої природи із короткочасним та довготривалим спостереженням, дослідженням зв'язків людини з природою.

На базі власного педагогічного досвіду, нами окремо виділено, як провідну педагогічну умову, використання педагогічних інструментів методики А. С. Макаренка у процесі виховання ціннісного ставлення до живої природи учнів середнього шкільного віку у колективі.

Висновки і перспективи (Discussion). Розглядаючи поняття педагогічних умов в контексті екологічного виховання учнів середнього шкільного віку, ми дійшли висновку, що дослідження й аналіз якості виховної роботи є надто складним процесом, який вимагає, з

одного боку, розробки моделі, обґрунтування інструментарію дослідження, його чіткої методики та обробки й інтерпретації одержаних експериментальних даних, а з іншого, – реалізація педагогічних умов, тобто такого середовища, обставин, які є сприятливими для здійснення цього виду виховання.

Теоретичне обґрунтування педагогічних умов і їх експериментальна апробація залежать від предмету дослідження, його завдань і гіпотези. Нами встановлено, що необхідно розробити спеціальний науковообґрунтований інструментарій для здійснення моніторингових процедур – модель оцінки результативності процесу екологічного виховання у учнів сеоєднього шкільного віку. А також подальшого дослідження потребує проблема цілеспрямованої підготовки педагогічних працівників до екологічного виховання учнів із використанням сучасних інформаційних технологій.

Джерела та література

1. Новий тлумачний словник української мови: у 4 т. – К.: Аконті, 1999. – Т. 2. – 910 с.
2. Философский энциклопедический словарь. – М.: ИНФРА, 1998.–576с.
3. Карпичев, В.С. Організація і самоорганізація соціальних систем. Словник / В.С. Карпичев. – М.: Видавництво РАГС, 2004.
4. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник. – Харків, 2002. – С. 126 – 174.
5. Сутність та зміст поняття “педагогічні умови” / Н. Тверезовська, Л. Філіппова // Нова пед. думка. – 2009. – №3. – С. 90 – 92.
6. Дурманенко О. Аналіз моделі формування світоглядної культури студентів університету // Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи: Матеріали IV міжнародної науковопрактичної конференції. – Хмельницький: Авіст, 2007. – С. 3 – 6.
7. Бабочкин П.И. Проблемы становления специалистов в высшей школе. – М., 1997. – С. 13 – 27.
8. Бех І. Принципи інноваційної освіти // Освіта і управління. – 2005. – Т. 8. – С. 7 – 21.

References

1. Novyy tлумachnyy slovnyk ukrayins' koyi movy: u 4 t. – K.: Akonit, 1999. – Т. 2. – 910 s. [New explanatory dictionary of the Ukrainian language: 4 t. - K. : Akonit, 1999. - Т. 2. - 910 p].
2. Filosofskiy entsiklopedicheskiy slovar'. – М.: INFRA, 1998.–576s. [Philosophical encyclopedic dictionary. - М. : INFRA, 1998. – 576s].
3. Karpichev, V.S. Orhanizatsiya i samoorganizatsiya sotsial' nykh system. Slovnyk / V.S. Karpichev. – М.: Vydavnytstvo RAHS, 2004. [Karpichev, VS Organization and self-organization of social systems. Dictionary / VS Karpichev - Moscow: the Publishing House of the Registry Office, 2004].
4. Lozova V.I., Trotsko H.V. Teoretychni osnovy vykhovannya i navchannya: Navchal' nnyu posibnyk. – Kharkiv, 2002. – S. 126 – 174. [Lozova VI, Trotsko G.V. Theoretical foundations of education and training: A manual. - Kharkiv, 2002. - P. 126 - 174].
5. Sutnist' ta zmist ponyattya “pedahohichni umovy” / N. Tverezovs' ka, L. Filippova // Nova ped. dumka. – 2009. – №3. – S. 90 – 92. [The essence and content of the concept of "pedagogical conditions" / N. Tverezovskaya, L. Filippova // New ped. opinion. - 2009. - No. 3. - pp. 90 - 92].
6. Durmanenko O. Analiz modeli formuvannya svitohlyadnoyi kul' tury studentiv universytetu // Profesiynne stanovlennya osobystosti: problem i perspektyvy: Materialy IV mizhnarodnoyi nauково-praktychnoyi konferentsiyi. – Khmel' nys' kyy: Avist, 2007. – S. 3 – 6. [Durmanenko O. Analysis of the model of formation of the world-view culture of university students // Professional formation of the person: problems and perspectives: Materials of the IV international scientific-practical conference. - Khmelnitsky: Avista, 2007. - P.3 - 6].
7. Babochkin P.I. Problemy stanovleniya spetsialistov v vysshey shkole. – М., 1997. – S. 13 – 27. [Babochkin PI Problems of becoming specialists in higher education. - М., 1997. - p. 13 - 27].
8. Bekh I. Pryntsyipy innovatsiynoyi osvity // Osvita i upravlinnya. – 2005. – Т. 8. – S. 7 – 21. [Bech I. Principles of Innovation Education // Education and Management. - 2005. - Т. 8. - P. 7 - 21].

Сопивник Руслан, Дира Надежда. Анализ понятия "педагогические условия" в контексте воспитания ценностного отношения к живой природе учеников среднего школьного возраста. В статье дается сущностный анализ понятия "педагогические условия", а также определяются особенности реализации педагогических условий в контексте экологической воспитательной работы учебных заведений с учениками среднего школьного возраста. Обосновывается влияние педагогических условий на воспитание у учащихся ценностного отношения к природе и пути внедрения психолого-педагогической основы формирования экологической культуры. Показана алгоритмичность достижения воспитательных целей экологического образования в школе как приоритетных направлений, играющих решающую роль в формировании системы нравственных ценностей. Раскрывается содержание понятия «педагогические условия» экологического воспитания учащихся в его последовательном и логическом значении. Указывается, что экологическая учебная

программа базируется на системно-ценностном, личностно-ориентированном, субъект-субъектном, деятельностном, акмеологическом подходе. Отмечается, что реальная и психологическая готовности личности к решению экологических проблем формируется прежде всего под влиянием педагогических условий. Предлагаются к рассмотрению разработки практического аспекта в данной проблеме и пути достижения в воспитании норм экологического поведения.

Ключевые слова: педагогические условия, экологическое воспитание, экологическое образование, живая природа, ценностное отношение, информационные технологии.

Sopivnyk Ruslan Vasilyevich, Dira Nadia Oleksandrivna. Analysis of the concept "pedagogical conditions" in the context of education of value relation to the live nature of disciples of medium school age. The article provides an essential analysis of the concept of "pedagogical conditions", as well as identifies features of the implementation of pedagogical conditions in the context of the environmental educational work of educational institutions with students of middle school age. It justifies the influence of pedagogical conditions on the upbringing of a value attitude to nature in students and the ways of introducing the psychological and pedagogical basis for the formation of an ecological culture. It shows the algorithmic achievement of the educational goals of environmental education in schools as priority areas that play a crucial role in the formation of a system of moral values. The content of the concept of "pedagogical conditions" of environmental education of students in its sequential and logical meaning is revealed. It is indicated that the ecological curriculum is based on a system-value, personality-oriented, subject-subject, activity, acmeological approaches. It is noted that the real and psychological readiness of the individual to solve environmental problems is formed primarily under the influence of pedagogical conditions. It is proposed to consider the development of a practical aspect in this problem and ways to achieve in the upbringing of norms of environmental behavior.

Key words: pedagogical conditions, environmental education, environmental education, wildlife, value attitude, information technology.

Стаття надійшла до редколегії 08.12.2018 р.

УДК 780.616.433:37.013.43

Людмила Троць, Лариса Фурсік
Луцький педагогічний коледж (Луцьк)

ОСНОВНІ ПРЕДСТАВНИКИ ПОЛЬСЬКОГО ПІАНІЗМУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ НИМИ ТВОРІВ Ф. ШОПЕНА

У статті розглядаються проблеми інтерпретації фортепіанних творів Ф. Шопена. Осмислено особливості музичного стилю, інтерпретації фортепіанних творів Ф. Шопена, простежуються традиції виконавського трактування. В статті проаналізовано і охарактеризовано сучасні підходи по дослідженню інтерпретації фортепіанних творів у педагогічній, музикознавчій, методичній літературі. Підкреслено, що інтерпретація творів Шопена потребує осягнення нової емоційної атмосфери музики. Зазначено, що для інтерпретації музичного твору музично-виконавський стиль є провідним фактором творчої мотивації. Також у статті визначено, що саме творча індивідуальність, неповторна єдність Шопена - композитора та Шопена - виконавця, на тривалий час визначили подальший розвиток піанізму, розкрили цілий світ нових звучань і прийомів фортепіанного висловлювання. Осмислено і в значній мірі поглиблено уявлення, що фортепіанний стиль Ф. Шопена належить до феноменів фортепіанної виконавської культури. Зазначено, що його твори є джерелом технічної майстерності та виконавської творчості. Вони кожного разу ставлять перед виконавцями нові завдання у дослідженні їх сутніх глибин й неповторності музичної інтерпретації. Наголошено на тому, що Ф. Шопен, трансформуючи різні стилі у самостійну та індивідуальну форму, опирався на такі загальноприйняті принципи формотворення як трічастинна або рондова репрізність, як сонатна єдність на основі контрастності, як симфонічна цілісність. Осмислено, що Ф. Шопен розкрив великі можливості фортепіанної фактури, його музика відрізняється усепроникаючим мелодизмом, гнучкістю і пластичністю, поетичною одухотвореністю.

Ключові слова: інтерпретація, музичний стиль, виконавська культура, імпровізаційна манера, художній образ, композитор, фортепіано, Польща, геній, романтик.

Постановка проблеми. На початку ХХ століття концерти польських піаністів мали величезний успіх, проте естетика виконавського мистецтва різко змінювала свої орієнтири. Нажаль багато відомих піаністів відійшли в забуття. В нашій статті ми спробуємо згадати великих діячів – інтерпритаторів творів Ф. Шопена.